

AENEIDOS I

Arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris
Italiam fato profugus Laviniaque venit
litora, multum ille et terris iactatus et alto
vi superum, saevae memorem Iunonis ob iram,
multa quoque et bello passus, dum conderet urbem 5
inferretque deos Latio; genus unde Latinum
Albanique patres atque altae moenia Romae.
Musa, mihi causas memora, quo numine laeso
quidve dolens regina deum tot volvere casus
insignem pietate virum, tot adire labores 10
impulerit. Tantaene animis caelestibus irae?
Urbs antiqua fuit (Tyrii tenuere coloni)
Karthago, Italiam contra Tiberinaque longe
ostia, dives opum studiisque asperrima belli,
quam Iuno fertur terris magis omnibus unam 15
posthabita coluisse Samo. Hic illius arma,
hic currus fuit; hoc regnum dea gentibus esse,
si qua fata sinant, iam tum tenditque fovetque.
Progeniem sed enim Troiano a sanguine duci
audierat Tyrias olim quae verteret arces; 20
hinc populum late regem belloque superbum
venturum excidio Libyae; sic voluere Parcas.
Id metuens veterisque memor Saturnia belli,
prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis –
necdum etiam causae irarum saevique dolores 25

1. **primus**: d.w.z. als eerste Trojaan, wat niet klopt, want Antenor (I, 242) was eerder. 2 – 3. **Laviniaque venit litora**: de Lavinische kust is zo genoemd naar de door Aeneas, uiteraard pas na zijn komst in Italië in Latium gestichte stad Lavinium. 5. **dum conderet urbem**: daarbij denkt men direct aan Rome, maar ten onrechte; bedoeld wordt Lavinium. 6. **deos**: daarmede worden niet de Olympische goden, wier verering men als tot op grote hoogte universeel voorstelt, bedoeld, maar de Trojaanse penaten (huisgoden). 16. **posthabita coluisse Samo**: = magis Samo (abl. comp. evenals terris omnibus) coluisse. 17. **hoc**: = hanc urbem. 19. **sed enim**: - evenwel, echter. — **Troiano a sanguine duci**: ‘uit het Trojaanse bloed zou voorkomen’. 21. **hinc**: d.w.z. Troiano a sanguine. 22. **venturum excidio Libyae**: excidio is dativus finalis. 24. **Argis**: Vergilius noemt blijkbaar de inwoners van de stad Argos (een Grieks neutrum van het type γένος) Argi; vert. ‘Argiven’ of ‘Grieken’.

exciderant animo; manet alta mente repostum
 iudicium Paridis spretaeque iniuria formae
 et genus invisum et rapti Ganymedis honores:
 His accensa super iactatos aequore toto
 Troas, reliquias Danaum atque immitis Achilli, 30
 arcebat longe Latio, multosque per annos
 errabant acti fatis maria omnia circum.
 Tanta molis erat Romanam condere gentem.
 Vix e conspectu Siculae telluris in altum
 vela dabant laeti et spumas salis aere ruebant, 35
 cum Iuno aeternum servans sub pectore vulnus
 haec secum: ‘Mene incepto desistere victam
 nec posse Italia Teucrorum avertere regem!
 Quippe vetor fatis. Pallasne exurere classem
 Argivum atque ipsos potuit sommergere ponto 40
 unius ob noxam et furias Aiakis Oilei?
 Ipsa Iovis rapidum iaculata e nubibus ignem
 disiecitque rates evertitque aequora ventis,
 illum exspirantem transfixo pectore flammis
 turbine corripuit scopuloque infixit acuto; 45
 ast ego, quae divum incedo regina Iovisque
 et soror et coniunx, una cum gente tot annos
 bella gero. Et quisquam numen Iunonis adorat
 praeterea aut supplex aris imponet honorem?’

28. **genus invisum**: Juno had altijd al een hekel aan de Trojanen omdat hun voorvader Dardanus de buitenechtelijke zoon was van Zeus bij Electra (niet de bekende dochter van Agamemnon, maar van Atlas). — **rapti Ganymedis honores**: de aan Ganymedes ontroofde eer was minder kwetsend voor G. dan voor de bedrogen echtgenote Juno. 30. **Troas**: masc. acc. plur. = Τροῖας (niet bij Homerus) = Trojanos. 32. **acti fatis**: = profugi fato. — **maria omnia circum**: varen in de oudheid is om de zee varen, zelden er dwars over. 33. **Tantae molis erat Romanam condere gentem**: ‘het stichten van het Romeinse volk heeft ontzaglijk veel moeite gekost’. 35. **dabant laeti**: sc. Trojani. — **spumas salis aere ruebant**: ‘zij kliefdem de schuimende golven der zee met hun koperen snedde’. 37. **mene incepto desistere**: ‘<is het mogelijk> dat ik van mijn voornemen afzie?’ 38. **Teucrorum avertere regem**: Aeneas wordt rex Teucrorum genoemd, koning der Trojanen (waarvoor Teucriërs een ander woord is). 39 – 40. **classem Argivum**: classis is femininum, Argivum (hier) = Argivorum. 41. **ob noxam et furias**: ‘vanwege het in razernij begane misdrijf’. — **Aiakis Oilei**: dit is de z.g.n. kleine Aias, wiens misdrijf was de verkrachting van Cassandra. 42. **iaculata**: iaculari is deponens. 49. **praeterea**: ‘in het vervolg’, d.w.z. als ik de zaken op hun beloop laat en niet durf ingaan tegen wat het fatum lijkt.

Talia flammato secum dea corde volutans 50
 nimborum in patriam, loca feta furentibus Austris,
 Aeoliam venit. Hic vasto rex Aeolus antro
 luctantis ventos tempestatesque sonoras
 imperio premit ac vinclis et carcere frenat.
 Illi indignantes magno cum murmure montis 55
 circum claustra fremunt; celsa sedet Aeolus arce
 sceptrum tenens mollitque animos et temperat iras.
 Ni faciat, maria ac terras caelumque profundum
 quippe ferant rapidi secum verrantque per auras;
 sed pater omnipotens speluncis abdidit atris 60
 hoc metuens molemque et montis insuper altos
 imposuit, regemque dedit qui foedere certo
 et premere et laxas sciret dare iussus habenas.
 Ad quem tum Iuno supplex his vocibus usa est:
 ‘Aeole (namque tibi divum pater atque hominum rex 65
 et mulcere dedit fluctus et tollere vento),
 gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor
 Ilium in Italiam portans victosque penatis:
 Incute vim ventis submersasque obrue puppis,
 aut age diversos et dissice corpora ponto. 70
 Sunt mihi bis septem praestanti corpore Nymphae,
 quarum quae forma pulcherrima Deiopea,
 conubio iungam stabili propriamque dicabo,
 omnis ut tecum meritis pro talibus annos

59. **quippe**: ‘zeker’. — **ferant**: het aan te vullen subject is venti. 60. **abdidit**: het aan te vullen object is ventos. 61. **molemque et montis**: voor molem montium (heniadys). 63. **iussus**: ‘op bevel’ (van Zeus); Aeolus voert slechts uit. 66. **vento**: hoort niet alleen bij tollere, maar ook bij mulcere. 69. **submersasque obrue puppis**: proleptisch gebruikt partic. perf. 70. **diversos**: sc. *ventos* was mijn eerste gedachte omdat *puppis* en *navis* fem. zijn; toch vertaalt Scheltema ‘schepen’; Austin vult aan *Troas*; *disicere* betekent vrijwel hetzelfde als *diversos agere*; met Austins verklaring wordt het vers pleonastisch, de tweede helft van het vers herhaalt in andere woorden de eerste helft. Vóór Heinsius lazen alle edd. met de dett. *diversas*, waarmee het probleem voor gemakzuchtige lezers is opgelost. Scheltema vertaalt ‘of jaag de schepen uit elkaar, verspreid ze over zee’; Schwartz ‘jaag de vloot uiteen, verspreid de doden over het zeevlak’. — **dissice**: de dubbele s is misleidend; *dissicio* = *disicio* = **dis-iacio*. — **corpora**: dat de bemanning over boord geslagen is wordt blijkbaar verondersteld, of ze verdrinken wordt in het midden gelaten. — **ponto**: = in ponto ‘op zee’; weglaten van de praepositie bij Vergilius niet ongewoon. 73. **conubio iungam stabili**: sc. tibi of tecum. **propriamque**: = tuam proprietatem.

exigat et pulchra faciat te prole parentem.’ 75

Aeolus haec contra: ‘tuus, o regina, quid optes
explorare labor; mihi iussa capessere fas est.

Tu mihi quodcumque hoc regni, tu sceptrā Iovemque
concilias, tu das epulis accumbere divum
nimborumque facis tempestatumque potentem.’ 80

Haec ubi dicta, cavum conversa cuspidē montem
impulit in latus; ac venti velut agmine facto,
qua data porta, ruunt et terras turbine perflant.
Incubere mari totumque a sedibus imis
una Eurusque Notusque ruunt creberque procellis 85
Africus, et vastos volvunt ad litora fluctus.

Insequitur clamorque virum stridorque rudentum;
eripiunt subito nubes caelumque diemque
Teucrorum ex oculis; ponto nox incubat atra;
intonuere poli et crebris micat ignibus aether 90
praesentemque viris intentant omnia mortem.

Extemplo Aeneae soluuntur frigore membra;
ingemit et duplicis tendens ad sidera palmas
talīa voce refert: ‘O terque quaterque beati,
quis ante ora patrum Troiae sub moenibus altis 95
contigit oppetere! O Danaum fortissime gentis

Tydidē! Mene Iliacis occumbere campis
non potuisse tuaque animam hanc effundere dextra,
saevus ubi Aeacidae telo iacet Hector, ubi ingens
Sarpedon, ubi tot Simois correpta sub undis 100
scuta virum galeasque et fortia corpora volvit!’

Talia iactanti stridens Aquilone procella

77. **explorare**: hier vlg. Servius niet *onderzoeken*, maar *openbaren*. — **labor**: sc. solus labor. — **fas**: labor en fas lijken als het ware verwisseld; vlg. Austin duidt fas hier niet op punst maar op plicht, zoals in de zin “ik mag hier het eten koken” feitelijk wordt bedoeld “ik moet...”. 78. **sceptrā Iovemque**: =potentia Iovis (hendiadys). 79. **concilias**: bevriend maken. 80. **facis**: sc. me. 88. **nubes**: subject. — **diemque**: ‘daglicht’. 95. **quis**: =quibus. 96. **oppetere**: sc. mortem ‘sterven. 97. **occumbere**: sc. mortem ‘sterven’. 98. **non potuisse**: infinit. exclamationis; posse is hier impers. gebruikt; ‘was het niet mogelijk geweest dat’ met a.c.i., of ‘was het niet beter geweest als’. **animam hanc**: = vitam meam. — **effundere**: de subjectsacc. is me in het voorgaande vers. — **dextra**: ablativus. 100. **Simois**: nominativus singularis. 101. **scuta virum**: = scuta virorum. — **fortia corpora**: = fortium virorum corpora.

velum adversa ferit, fluctusque ad sidera tollit.

De prijs voor het gehele boek 1 van de Aeneis is EUR 5,00.

Ben je geïnteresseerd, stuur mij dan een e-mail.

George J. Winter

103. adversa: 'frontaal'.
